

מספר חדש על ירידת הדורות,

וחורבן התורה ובני הישיבות

שיחת רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א ט' אב תש"פ

ישיבת באר מרדכי

יש פה השראת השכינה בגלוי או בסתר, זה ההסבר היחידי ששמענו למה בארץ ישראל המצב פחות קשה מכל העולם, ממילא זו זכות להיות בארץ ישראל.

אנחנו צריכים לדעת, כשהמשנה בכלים כותבת עשר קדושות הם, זה לא רק ענין שיש עשר קדושות, קדושה היא השראת השכינה, והשפעת הקדושה מתחילה מקודש הקדשים וכו', וארץ ישראל זה מקור להשאת השכינה לכל העולם, והיא עצמה מקבלת מבית המקדש, כמו שכותב התוס' שלא ייתכן שבטלה קדושת בית המקדש וקדושת הארץ עדיין קיימת, כי כל כוח קדושת הארץ זה מכוח בית המקדש, בקדושה יש מדרגות מדרגות, במשנה מוזכר שארץ ישראל יותר מכל הארצות, שמביאים ממנה עומר ושתי הלחם, ושואלים למה לא כתוב את כל המצוות התלויות בארץ, והתשובה היא שכותבים במשנה כאן רק את הדברים שקשורים לבית המקדש, ובזה השייכות של ארץ ישראל לבית המקדש, שהיא מקום הראוי לשכינה, וממנה מביאים קרבנות, וכשאנחנו מתאבלים, האבל הוא על הרוחניות, על הדרגה הגבוהה מאוד שהיה לנו בתקופת בית המקדש, אין לנו מושג בקדושה שהיתה בתקופה אז, היה דור בישראל שהיו בו צדיקים רבים, ואמרו שהוא דומה לדור של בית ראשון.... מדובר על דרגה של גבוה מעל גבוה, ובכל דור ירדו וירדו, ובבית שני השאת השכינה גם היתה פחותה, וכשפסקו הקרבנות, אין לך יום שאין קללתו מרובה משל חברו, וזאת רואים בעיניים, ראיתי בגר"א, משל לאדם שפסק מלאכול, ביום הראשון הוא נחלש מעט, למחרת נחלש יותר וכו', ככל שלא אוכל הוא נחלש יותר, החיות של הכל

כשאנחנו יושבים ומדברים על חורבן בית המקדש ועל הגלות, למעשה היה פה ב' דברים שכמובן היו קשורים זה בזה, עצם הגלות וכל הצרות הנוראות ששמענו עכשיו במגילת איכה, אבל עדיין עיקר מה שאנחנו בוכים זה על כל מה שנאבד ברוחניות, הפיל משמים ארץ תפארת ישראל, מלכה ושריה בגוים אין תורה, כשהיתה ירידה רוחנית והגיע הזמן של העונש, כתוב שהקב"ה שפך חמתו על עצים ואבנים, והמשמעות שבעצם זה יכל להיות ח"ו על כלל ישראל, והקב"ה עשה חסד ושפך חמתו על העצים והאבנים, אבל בעצם היה אמור להיות גזירה על כלל ישראל עצמם, ולאחר שאין להם את הזכויות להיות בארץ ישראל ובבית המקדש, כמו שכתוב בתורה, השמרו לכם פן יפתה לבבכם, וסרתם ועבדתם אלהים אחרים, ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה וכו', ארץ ישראל זה המקום של השראת השכינה, ארץ אשר תמיד עיני ה' אלוך בך, חז"ל אומרים אשרי מי שגר בארץ ישראל, שבה שורה השכינה.

בתקופה הזו, כולם רואים את חסדי הקב"ה, שבכל העולם יש מגיפה נוראה שמפילה חללים חללים מאות בכל יום, ובארץ ישראל באופן יחסי המצב פחות גרוע מחו"ל, אני לא מומחה בזה, אבל כמדומה שעדיין אף אחד עוד לא יודע מהי המחלה הזו, איך היא באה, ואיך היא הולכת, אבל רואים שבארץ ישראל המצב שונה, ולמרות שלא זכינו שיתנהגו אפילו במקצת בצורה הראויה לארץ ישראל, ואדרבה, עושים הרבה דברים להיפך מזה, דברים שכתוב עליהם שהארץ תקיא את יושביה, אבל אנחנו לא יודעים חשבונות שמים, וארץ ישראל נשאת ארץ ישראל, ותמיד

הדור הקודם, מדובר בירידות שאנחנו לא מבינים אותם בכלל, אומרים בשם החתם סופר, אני יודע בוודאות שרבינו תם היה יותר גדול מההפלאה שהיה רבו, אבל אני לא מבין איך יכול להיות משהו יותר מההפלאה, אין לנו השגות כמה שהדורות הקודמים היו גדולים עוד ועוד, ועל זה מתאכלים.

השביעני במרורים הרווני לענה, השביעני במרורים זה פסח, הרווני לענה זה תשעה באב, מפסח עד תשעה באב אני יושב וחושב, ויש הרבה זמן לחשוב בתקופה הזו, לא יודעים מה שנעשה, אבל הרבה כן יודעים, והראש פשוט לא תופס, איך ייתכן כזו ירידה, אני פה יותר משישים שנה, לא יאמן איך אפשר לרדת כבהמות ויותר מבהמות, ואני אפילו לא יכול לומר מה שנעשה, דברים שלא היו עולים על הדעת פעם, ואם אני יתחיל לפרט אני לא יגמור, מחלוקת לשון הרע שנאת חנם תאוות, אינטרנט שהרב וואזנר אמר על זה שמזמן בלעם לא היה יצר הרע כזה נורא ואיום, וכל הדברים יחד מתאספים, ירידה שבאמת באמת אני ממש, אני לא אוהב לדבר על עצמי, לפעמים אני מרגיש לא שייך בכלל, לא מבין את השפה שמדברים, ממלאים את הזמן בשטויות, ועוד במעטה של קדושה, רואים עד כמה שבתקופה הזו מידת הדין מתוחה, ולא עושים מה שצריך, מגלים פה פשוט חדש ב'קרי', הקב"ה אומר אם תלכו עימי בקרי, יהיה יותר גרוע, היום המציאו שיטה חדשה של 'קרי', אומרים 'אין כלום', זה לא עונש מהקב"ה, וזה כבר עבר וזה לא יבוא שוב, והכל בסדר, אין, זה שיטה חדשה של קרי, במקום להרגיש ולדעת שח"ו מידת הדין מתוחה, היום עשו תפילת רבים על תלמיד שלמד אצלי ונמצא במצב נורא ואיום מהמחלה הזו, מתעלמים, אין כלום, אני לא אומר בגלל זה לא ללמוד, אדרבה שילמדו ויזהרו ויתחזקו עוד בלימוד, אבל צריך להתחזק בלימוד ובתפילה, צריך לדעת שזה מידת הדין שמחייבת לעשות חשבון נפש והתחזקות, ואנחנו לא יודעים מתי זה ייגמר.

זה מכוח הקרבנות ומכוח בית המקדש, לכן אמר להם כל זמן שמקריבים תמיד לא תוכלו להם, ולכן העלו חזיר והזדעזעה ארץ ישראל ת"ק פרסה על ת"ק פרסה, כי ארץ ישראל עומדת על הקרבת הקרבנות, ואם מעלים חזיר וזה הסוף של הקרבת הקרבנות, ממילא היא מזדעזעת כי פסק מקור חיותה, ואומר הגר"א על כל יום בלי קרבנות יורד ממילא הכוח, כמו מי שלא אוכל, ולכן כל יום קללתו מרובה משל חבירו, ועל זה אנחנו מתאבלים, כשאנחנו רואים לעינינו עד היכן אפשר לרדת.

בכל הנושא של ירידת הדורות יש דבר מפליא, כבר ברמב"ם כתוב בהלכות דעות שאם יהיו כל אנשים רשעים 'כמו ימינו', צריכים ללכת למדבריות, וזה בדורו של הרמב"ם שאין לנו מושג בזה, אין לנו מושג מה זה הרמב"ם, מה היא קדושתו, והיד רמה בסנהדרין צ"ח, כשהגמ' מונה את הסימנים של עקבתא דמשיחא, שואל היד רמה, ותמהני אם כן מדוע בן דוד עוד לא בא בדור הזה, מבהיל על הרעיון, היד רמה לפי מה שהוא ראה את דורו, הבין שכבר התקיים כל העקבתא דמשיחא, מה יכול להיות יותר גרוע, ולכן נשארה לו רק שאלה, מדוע בן דוד לא בא, החפץ חיים כבר אמר, שאחרי הירידה שהוא רואה, הרי בליטא לפני המלחמה היתה ירידה רוחנית גדולה מאוד, מחמת ההשכלה והציונות, שהם אותו דבר, והורידו את הדור ירידה שאין כמוה, ואמר החפץ חיים, אם המשיח לא יבוא היום, מתי הוא יוכל לבוא, מה יכול להיות יותר גרוע מזה, והוא לא דיבר סתם, מה נאמר ומה נדבר על הירידה של היום, אומרים בשם רבי משה פיינשטיין, שהירידה שאחרי השואה זה לא ירידה של דור אחד או עשר דורות, אלא של עשרות דורות, בתורה וביראת שמים, ולא מדובר על הירידה של הרפורמים, רבי משה פיינשטיין דיבר על הציבור שלנו, אצל הרב מבריסק מישוהו פעם דיבר קצת בזלזול על מישוהו מהדור שלפניהם, הרב מבריסק דפק על השולחן ואמר לנו אין שום זכות לומר שום דבר על מישוהו מהדור הקודם, זה בכלל לא אותו דבר, ואמר ביטוי, הראש שלנו הוא כמו תפוח אדמה לעומת

גם איחר, הוא התעלף, תקבלו קצת מושגים. רבי יוסף חיים זוננפלד, היה נוהג להתענות מעת לעת, והתענה בתענית אסתר למרות שהיה זקן מופלג והיה לו מאוד קשה, ותמחו מדוע מחמיר כך, אמר להם, אתם יודעים כמה חטאתי באכילה ושתייה, ארבע פעמים שתייתי לפני התפילה, על זה אני צריך לכפר, תשמעו מושגים מה נקרא חטא, משהו פעם שאל את רבי אברהם יעקב זלזניק זצ"ל, למה במוצאי יו"כ אומרים סלח לנו, מתי הספקנו לחטוא, אמר לו מאה שמות אמרת בלי כוונה, מתחילת שמונה עשרה עד 'השיבנו' כבר הספקת לעשות מאה עבירות, קצת מושגים מה נקרא עבירה, אבל זה ברור ה' אצלינו....

כולנו יודעים מה שנעשה עכשיו, איזה ריקנות קיימת, מאות בחורים ירדו מהדרך מיד כשלא נמצאים בישיבה, ויש להם תירוצ, אין ישיבה, מסתמא הם עוד יאשימו את ראש הישיבה, כמו השופט שהאשים את רי צבי פסח, זה לא תירוצ, זה רק מראה שבלי המסגרת אין להם שום תוכן, אדם שיש לו תוכן לא יורד בגלל שהוא לא נמצא בישיבה, כשאני הייתי בישיבה, חודש לא יכולתי ללכת לישיבה מחמת איזו סיבה, עליתי לירושלים ובאתי לבית כנסת מסויים שידעתי שיש בו מהר"ט אלגזי עם אותיות גדולות, האם זה שהישיבה סגורה זה תירוצ לרדת מהדרך, ודאי שזה טענה על אלו שלא מתאמצים לפתוח, הכל טענות, אבל אי אפשר להאשים את ראש הישיבה,

איזה תירוצ זה להתקלקל, ואיפה ההורים, אתם לא יודעים לחנך, בלי ישיבה אי אפשר לחנך? שב ותלמד עם הילד שלך, אין מה לעשות?, אבל זה הצרות רבות ורעות שאנחנו רואים, מצד אחד המגיפה הנוראה, ומצד שני המצב של הדור, ומה שטוב לזה רע לזה, וה' ישמרנו על המצב שאנחנו נמצאים בו עכשיו, מי ידוע כמה בחורים ירדו וירדו, עכשיו מגיע בין הזמנים, ואין בו את כל התירוצים הקבועים של קברי צדיקים וכו', בוא נראה את כולם יושבים ולומדים, מה אנחנו היינו עושים בבין הזמנים, חוזרים על המסכת שלמדו, על הכמה דפים שלמדו, שלפחות יידעו את זה,

מפסח עד עכשיו יש הרבה זמן לחשוב, והרבה זמן לבכות על מה שרואים על מה שמתעסקים היום ועוטפים הכל במעטפת של קדושה, והכל מחלוקת ושנאת חינוך, ומצד שני, יש לפעמים מצב נורא, של 'צרות רבות ורעות' ובגמ' מבארים שהם צרות זו לזו, שבאות ב' מחלות שמה שעוזר לאחת מזיק לשניה, ולא יכולים לעזור, ועכשיו באו ב' דברים יחד, ירידה של אלפי... הרבה יורדים מן הדרך רח"ל, ואני מוכרח לומר שהם לא יכולים לתלות את האשם במישהו אחר, מישהו יאמר, אתם יודעים למה התקלקלתי, כי לא פתחו את הישיבה שלי, איזה דבר זה, האם לפני שהיו ישיבות כולם היו מקולקלים, כל אחד מצא לו מקום ללמוד בבית הכנסת ובבית המדרש, ולכל אחד יש הורים שצריכים לדאוג לזה, ואין לאף אחד זכות לזרוק את כל האשמה על ראשי הישיבות, היה כאן שופט שאמר שר' צבי פסח פרנק אשם בזה שהוא נהיה חילוני, לא פחות ולא יותר, איך קרה הדבר, הוא היה שמאלי, ומאוד התבייש ללבוש את התפילין ביד ימין, והתחנן לרצ"פ ללבוש את התפילין ביד שמאל ורצ"פ התעקש ולא הסכים לו, אז הוא עזב הכל, אתם מבינים, אז רצ"פ אשם בזה שהוא נהיה חילוני, כל אחד יכול ללמוד, זה לא כמו ללמוד בישיבה כמובן, אבל אי אפשר להאשים אף אחד.

אבל כן רואים מזה באיזה דור ירוד אנחנו נמצאים, ראיתי היום מעשה ברח"פ שיינברג, שיצא מהישיבה והיה מונח שם אשפה, ואמר אתם רואים, רק יוצאים מהישיבה נתקלים באשפה, והתקופה הזו הוכיחה שיש מצב חלול, חלול, גם כשיושבים בישיבה, איפה הקרי"ש, איפה התפילה, יש התנהגות של קלות, איפה ואיך מתפללים, תאמינו לי שטוב שאני לא יודע מה שבאמת קורה, ועוד אומרים אחר כך 'כך נוהגים בישיבה', חלול חלול, גם בישיבות, אני ח"ו לא מדבר על כולם ובטח לא על אלו שיושבים פה, אבל אתם יודעים שיש כאלו, נראה שיושבים ועושים שטייגן, אבל חסר בפנים, מי שהתוכן שלו לא חסר בפנים, לא מחסר קרי"ש בזמנה, אני מספר תמיד על מרן הרב שך, שכשהיה בן תשע איחר זמן מג"א ובכה כל היום, וכשהיה בן תשעים

הכל היום בירידה נוראה, אני מרגיש ממש כמו חוני המעגל, אין עם מי לדבר, תשעה באב זה לא זמן, בדרך כלל אסור לתת דרשות כאלו, צריך לחזק, לתת שיחות של חיזוק, ודברי תורה צריכים חיזוק בכל יום, אבל אני לא יודע אם גם בתשעה באב, בתשעה באב צריך לומר גם מה לא בסדר, יש הרבה דברים שהם לא בסדר, ואני לא רוצה להתחיל ולמנות.

מתי ידברו על קווי הנייעס הארוכים האלו, שמורידים את בני התורה לשאול תחתית, ואני מדבר כבר על הטלפונים הכשרים, אם היינו יכולים היינו אוסרים גם את הפלאפונים הכשרים, אנשים נהיים מכורים לזה, לא יכולים חמש דקות בלי לשמוע מה חדש, אבל אי אפשר לאסור הכל, כשאסרו את הפלאפונים הלא כשרים אמרנו מיד, זה יגרום שהפלאפון הכשר יהפוך להיות לכתחילה, פעם ידעו שהוא דיעבד, היום חושבים שכל שיחה בפלאפון הכשר זה קיום מצוה, וחייבים לשמוע כל רגע בדיוק כמה מתו בקורונה וכו' וכו', אין לי כוח, אין עם מי לדבר, אם אני רוצה לדבר משהו רציני אני צריך לחפש יהודי בן תשעים לדבר איתו... אומרים על אליהו הנביא, דורות שנים עשר ראו עיניו, שואלים, למה לא אומרים שהוא חי אלף שנה, מה המעלה בכך שהוא ראה שנים עשר דורות, עונים על זה, לראות דור ולראות את הדור שבא שנים עשר דורות אחר כך, ומזה לבד לא למות, צריך בשביל זה לבד להיות אליהו הנביא, משהו פעם היה אצל הרב שך וביקש שיביע את דעתו על איזה ענין, ואמר לו, יפתח בדורו כשמואל בדורו, אמר לו הרב שך, אין כאן יפתח ואין כאן דור... זה לא יפתח וזה לא דור, וכידוע, זה לא מחוייב המציאות.

אנחנו עומדים לפני תחנה לא פשוטה, לפני אלול, שצריכים לעמוד ולראות איך אפשר כולם יוכלו לפתוח וללמוד, וצריך שיהיה אלול, ולעשות תשובה, זמן אלול צריך להיות אלול.

אתם לא רוצים לשמוע אבל אני מוכרח לומר, שתי דפים בזמן זה לא ללמוד, לא ייצא לכם שום דבר, שתי דפים בזמן, אלו שלמדו את כל המסכת

למדו בבקיות, זה לא ללמוד, זה לא ללמוד, זה לא ללמוד, זה לא ללמוד, אי אפשר לצאת מזה אפילו רבע תלמיד חכם, כשהייתי בטשיבין ראיתי איך הירידה מתחילה, וביקשתי רשות מר' ברוך שמעון שניאורסון לעלות לדבר בפני בני הישיבה, שאל אותי, מה אתה רוצה לדבר, אמרתי לו, אני רוצה לעלות ולומר שאם תלמדו ככה, כולכם תגדלו להיות עמי הארצות, אמר לי, ומה אתה חושב שאני לא יודע לומר את זה, אני למדתי בישיבת חכמי לובלין, ששם המושגים התחילו באלף דף או חמש מאות דף בבלי וירושלמי, אבל מה אתה רוצה, שאני ישבור את הבחורים? לכן אני לא אומר, למעשה גם אני לא אומר, למעשה לומדים, אבל עכשיו מדברים, אנחנו צריכים שיהיו תלמידי חכמים, מה יהיה בדור הבא? אם אנחנו קצת רואים ושומעים על הגדולים שעוד היו בדור הזה, שעוד ראינו, איזה תהום, הם לא היו צריכים שיסבירו להם שהתורה היא תורת חיים, הם חיו ככה, תסתכלו על אילו שהיו במועצת גדולי התורה, שהיו באמת 'מועצת' גדולי' התורה', במה הם עסקו מה הם חשבו, הם בנו אחרי השואה את כל עולם התורה, זה דור אחר.

אנחנו שאלנו את רבי יחזקאל לוויןשטיין, על רבו-חמיו, שנהרג בשואה, והנאצים ימ"ש היו אוספים כל כל היהודים, אומרים להם לחפור בור, ולהכנס פנימה, וכך ירו בהם ואגב, רבה של מיר רבי אברהם הירש קמאי, ביקש שהוא יהיה באמצע הבור, כדי שגם לדם שלו יהיה קבורה, אתם שומעים על מה הוא חושב במצב כזה, שאם הוא יהיה בצד, אולי ינתז קצת דם החוצה, ולא יזכה לקבורה, וכשאספו את בני הישיבה, ביקש רבי דניאל מובשוביץ מהנאצים עשר דקות לדבר, והם נתנו לו, והוא מסר שיחה, כאילו הוא נמצא בישיבה, שיחה ידועה על המצב שהם היו, במשך עשר דקות, בכזה מצב, שאלנו את רבי יחזקאל, איך אפשר? איך שייך שאדם יעשה כזה דבר, אנחנו לא שואלים, אבל הרי אנחנו יודעים שכך היה, איך ייתכן? אמר לנו רבי יחזקאל, לא שואלים שאלות על מלאכים, אצלינו רבי יחזקאל

היה מלאך, אבל אמר, אל תשאל, אתה לא יכול להבין את זה, זה היה הדור הקודם.

על כל פנים, מה אנחנו צריכים להתעורר מתוך הצרות הנוראות האלו שרודפות אחרינו כבר חודשים ואנחנו לא רואים את הסוף, מי ידוע, הכל נחרב, נורא ואיום, אולי על זה כבר מותר לומר שזה עקבתא דמשיחא, ישיבות לא יכולות להתקיים כי אין כסף ולא יכולים לנסוע לחו"ל לאסוף, אין תורה ואין קמח, ה' ישמרנו יצילנו, כשנצא מזה, יצטרכו ממש לבנות מחדש את עולם התורה, כמעט כמו אחרי השואה, בשביל זה צריך

להיות חזקים, לא רק לומר בפה, להרגיש באמת שזה החיים שלו ובלי התורה אין כלל ישראל ואין כלום, אם אין תלמידי חכמים אין כלום, היכי דמי אפיקורוס, שאומר מאי אהני לן רבנן, היום יש בתוכנו אנשים שמתוך 'צדקות' אומרים מאי אהנו לן רבנן, אנחנו נעשה, הרי ראינו שרבנים לא יודעים....., ככה לאט לאט מאבדים את הכל ממש, יצטרכו ממש לבנות הכל מהתחלה בשביל זה צריכים הרבה גבורים, שיוכלו להשפיע על אחרים, ה' יעזור, אני מבקש מחילה אם דיברתי מידי חזק, בכל זאת תשעה באב, ה' יעזור שנזכה לביאת גואל צדק במהרה.